

Simion CARP,

doctor în drept, conferențiar universitar,
rector al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Mariana CARBANOV,

lector al Catedrei investigații operative
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

VICTIMIZAREA COLABORATORILOR DE POLIȚIE ÎN URMA INFLUENȚEI FACTORILOR DE RISC

Aflându-se în proces de tranziție pe parcursul ultimelor două decenii, Republica Moldova s-a angajat să urmeze calea democrației, care presupune egalitatea cetățenilor în fața legii și respectarea cu strictețe a drepturilor omului. Un rol important în realizarea acestui deziderat îi revine organelor de drept, inclusiv celor de poliție. Ele au menirea să asigure supremația legii prin metode specifice, cu caracter democratic, presupunând o largă cooperare cu societatea civilă, respectarea demnității umane și a garanțiilor constituționale, dar și utilizarea în caz de necesitate a forței în limite rezonabile și în strictă conformitate cu legislația.

Transformările care au loc în societate generează riscuri și amenințări, care sunt depășite de o bună parte a colaboratorilor de poliție grație aptitudinilor, nivelului de pregătire profesională, studiilor etc. Totodată, situația creată determină reevaluarea strategiilor de activitate a poliției pentru a identifica riscurile și factorii care influențează procesul victimizării diferitor categorii de angajați ai organelor afacerilor interne. Aceste riscuri amenință nu doar polițiștii și alți funcționari ai organelor de drept, ci și însăși securitatea și ordinea de drept în general.

Însă din multitudinea de accepțiuni posibile date noțiunii de risc, definiția clasică a acestui termen rezidă în „... posibilitatea de a ajunge într-o primejdie, de a avea de înfruntat un necaz sau de suportat o pagubă, un pericol posibil”¹. De regulă, specialiștii în domeniul respectiv operează cu o serie de noțiuni, cum ar fi amenințările, riscurile și factorii de risc, toate acestea fiind generate de anumite crize din sfera politică, economică, socială etc.

În domeniul ordinii publice, criza se manifestă prin depășirea cadrului legal, prin încălcarea drepturilor legitime ale cetățenilor unanim acceptate de societate. În atare condiții, nu poate fi garantată nici securitatea cetățeanului și nici securitatea colaboratorului de poliție, afectând grav valorile fundamentale ale statului în ansamblu.

Prin urmare, constatarea pericolelor potențiale va permite crearea unui sistem eficient de prevenire, diminuare și înlăturare a consecințelor unor riscuri, care prin natura lor pot aduce funcționarul de poliție în situație de victimă.

¹ *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, 1998.

Studierea și clarificarea acestei probleme nu este posibilă fără a trece în revistă cazurile ce țin de activitatea colaboratorilor de poliție, și anume condițiile care diminuează capacitatea de reacție la riscurile existente și care favorizează victimizarea lor. Este evident faptul că astfel de situații, generate de o serie de riscuri la care sunt expuși polițiștii, influențează dinamica criminalității și tendința de extindere a acesteia în plan național și internațional.

Din păcate, majoritatea cazurilor care au determinat stări de dezechilibru și instabilitate puteau fi depășite dacă ar fi fost o protecție juridică adecvată și un cadru legal eficient ce ar garanta exercitarea atribuțiilor de serviciu fără expuneri la anumite riscuri urmate de consecințe inevitabile.

Este recunoscut faptul că conflictul înghețat legat de Transnistria constituie un generator de riscuri pentru colaboratorii care activează pe perimetrul acestui teritoriu. Avem cazuri când au fost reținuți ilegal polițiștii, au fost deposedați de arme, iar în perioada electorală, în unele localități precum Corjova au fost împiedicați să-și desfășoare atribuțiile de serviciu. La etapa actuală, fiecare dintre colaboratorii care se află în această zonă poate deveni victimă a ilegalităților comise. În marea majoritate a cazurilor funcționarul de poliție nu poate trece cu arma din dotare hotarul improvizat. Unii polițiști, care fac parte din actualii combatanți, sunt dați în căutare de către forțele de ordine separatiste. Ei nu au dreptul să meargă în vizită la rude sau la membrii familiei care au rămas în această regiune. Studenții de aici și cei din DTC sunt impuși să-și satisfacă serviciul militar repetat.

La nivel politic, înlocuirea celor care conduc Ministerul Afacerilor Interne și subdiviziunile subordonate sunt urmate de eliberări din funcție ale colaboratorilor de rând, acestea având loc deseori fără temeuri legale. Existența birocrației excesiv presupune un număr mare de note informative, testări, verificări sub toate aspectele ale colaboratorilor, care, de fapt, nu au nici un efect, ci doar tensionează situația în colective. Iar cei ce nu rezistă impactului unor astfel de situații se concediază din organele afacerilor interne.

Riscuri apar și în cazul concursului de competențe cu unele organe, cum ar fi Serviciul Informații și Securitate, care impune păstrarea unor informații cu caracter secret elaborate încă în perioada sovietică și aplicarea sancțiunilor penale pentru divulgarea acestora. Ca urmare, un volum mare de documente cărora le-a expirat termenul sau care nu mai prezintă importanță sunt protejate până la momentul de față, în acest scop fiind implicat un număr mare de personal obligat să asigure paza arhivelor, o mare parte din ele fiind într-o stare deplorabilă.

Deseori, cetățenii solicită unele date bazându-se pe dreptul lor constituțional, și anume acces liber la informații. În astfel de situații polițistul este în dificultate de a acționa într-un mod sau altul, deoarece, pe de o parte, este obligat să protejeze informațiile pentru a nu fi învinuit de scurgerea acestora, iar, pe de altă parte, poate fi atacat în instanța de judecată pentru îngădirea dreptului persoanei la informație. În încercarea de a-și face singuri dreptate, unii colaboratori părăsesc organele de poliție sau săvârșesc acțiuni ilicite.

Clientelismul politic al unor funcționari a generat ineficiența activității poliției în relațiile cu administrația publică locală. Astfel, este binevenit că Guvernul tinde să depolitizeze organele afacerilor interne, care trebuie să se subordoneze doar legilor.

Neavând dreptul de implicare în politică, se pune accentul pe o transparență mai mare în activitatea poliției.

La nivel social, conștiința juridică este sub nivel, iar indiferența populației pune în situații dificile funcționarii organelor de drept, inclusiv ai celor de poliție ce documentează anumite cazuri, deseori fiind agresați public. Totodată, din lipsa martorilor sau din cauza unor martori falși sunt limitați în posibilitatea de a-și apăra drepturile în instanță.

Echipamentul, dotarea insuficientă sau chiar lipsa acestuia generează probleme majore pentru toate categoriile lucrătorilor de poliție. Mijloacele de transport prin care se aduc silit persoanele reținute pentru săvârșirea infracțiunilor, efectuarea cercetărilor la fața locului, perchezițiilor și altor acțiuni de urmărire penală pot duce la contractarea unor boli transmisibile, cum ar fi tuberculoza și HIV Sida.

Este cunoscut faptul că o mare parte a experților criminaliști, precum și a personalului din subdiviziunile cu destinație specială sau patrurile ce mențin ordinea publică atât în mediul rural, cât și urban, nu sunt lipsiți de pericolul rănirii ori infectării cu o seringă a persoanei drogate ori cu alte obiecte înțepător-tăietoare. Mănușile chirurgicale și măștile de unică folosință, care protejează într-o oarecare măsură persoanele implicate în acțiuni de urmărire penală, nu mai sunt utilizate la momentul de față. Totodată, cazurile în care colaboratorii de poliție au avut de suferit în timpul reținerilor sau perchezițiilor nu sunt unice.

Evident că toți lucrătorii respectă anumite reguli tactice în timpul activității, când surprind persoanele în timpul săvârșirii unei infracțiuni, pe cei care încalcă ordinea publică sau cu antecedente penale. Totuși nu este exclus pericolul care apare din partea persoanelor agresive la care se descoperă arme deținute ilegal, obiecte care au fost folosite la comiterea infracțiunilor sau contravențiilor. Atunci când, potrivit legii, are loc ridicarea bunurilor supuse confiscării, se iau anumite măsuri de precauție. Însă o mare parte a cazurilor prezintă dificultăți, condiționând astfel victimizarea colaboratorilor de poliție implicați în acest proces.

Iată doar câteva exemple care redau astfel de situații. În 2005, locotenent colonelul de poliție C. a fost grav rănit de doi indivizi, suspecți de furtul pistoalelor „PM” și „TT”, inclusiv cartușe pentru acestea. El a încercat să-i rețină, dar aceștia au deschis focul. Ofițerul a decedat în secția de reanimare a Spitalului de urgență din Chișinău.

În luna octombrie a anului 2007, un polițist a fost bătut de câțiva tineri chiar în fața Academiei de Studii Economice. Scandalul a izbucnit după ce polițistul a scos numerele de înmatriculare de la o mașină parcată necorespunzător pe trecerea de pietoni. Iar în decembrie 2009, în satul Tatarăuca Veche, raionul Soroca, un bărbat, fiind suspectat că și-a răpit fiica, a înjunghiat un colaborator de poliție, ce încerca să-l imobilizeze. Polițistul, în stare gravă, a fost internat în spital. Astfel de cazuri când colaboratorul de poliție a devenit victimă a actelor de violență sunt foarte multe.

În Europa, problema victimizării polițistului în urma aplicării violenței este examinată de mult timp, fiind pusă pe ordinea de zi a organizațiilor sindicale și în cadrul mai multor foruri științifice. La aceste reuniuni au fost prezentate și unele date statistice cu privire la violența aplicată colaboratorilor de poliție, cum ar fi, de exemplu:

- în Elveția, numărul atacurilor și amenințărilor asupra poliției a crescut în 2002 cu 51%;
- în Germania, în perioada anilor 1997-2001 au fost omorâți 13 polițiști;
- în Spania, în aceeași perioadă au fost omorâți 27 polițiști;
- în Marea Britanie, în perioada anilor 1992-2002, fiecare polițist a fost înjurat cel puțin o dată;
- în Danemarca, fiecare al șaselea polițist este înjurat².

În urma unui studiu efectuat în Germania, s-a constatat că numărul daunelor aduse polițiștilor în perioada anilor 2005-2008 a sporit cu 60%³. La 12 iunie 2010, la Berlin au avut loc dezordini în masă, în urma cărora 15 polițiști au fost răniți, 2 dintre ei fiind în stare gravă⁴. La 15 iunie 2010, în orașul Fribourg, Elveția, sediul unui sector de poliție a fost deteriorat, iar doi polițiști au avut de suferit.

În primele nouă luni ale anului 2009, în România au fost înregistrate, la nivel național, 301 cazuri de ultraj comise asupra a 403 polițiști de ordine publică. Alți 18 polițiști de frontieră au avut o soartă asemănătoare. Din totalul de polițiști ultragiați, doar 74 s-au ales cu înjurături și amenințări. Restul (223) au fost bătuți crunt. Iar cel mai mult au avut de suferit polițiștii din mediul rural. În 2009, în localitățile rurale s-au înregistrat 182 de cazuri de ultraj, reprezentând 60,5% din totalul faptelor de acest fel. Datele arată că din 301 cazuri de ultraj, doar în 68 s-au luat măsuri împotriva agresorilor. Și, mai mult, numai 27 de persoane au fost arestate preventiv⁵.

În Federația Rusă, în perioada anilor 1997-2004 numărul infracțiunilor de atenta-re la viața colaboratorului de poliție a crescut cu 48 %, iar numărul celor descoperite a scăzut de la 87% la 45,4%. În 58% din cazuri, infracțiunile au avut loc în timpul serviciu-lui, dintre care 40% pe străzi, 12% în birourile de serviciu, iar 5% în saloanele automo-bilelor. Marea majoritate a infracțiunilor (95%) au fost săvârșite cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă⁶. Pedepsa pentru astfel de infracțiuni este de la 12 până la 20 de ani privațiune de libertate, detenție pe viață sau condamnarea la moarte⁷.

Prezintă interes și datele statistice din Occident. În 2009, în SUA a fost deru-lat proiectul „VALOR” (Investigarea violenței asupra ofițerilor de poliție). Primul studiu din cadrul acestui proiect s-a axat pe identificarea atitudinii și experienței poli-țiștilor față de procesul victimizării lor. Datele cercetării au relevat următoarele:

- aproape 9 din 10 polițiști au fost constrânși în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu;

² European Confederation of Police, „Violence against Police Officers is Violence against Society”, în *Conclusion of the project on violence against police officer*, September, 2003, p. 6.

³ Franz Solms-Laubach, *German police officer tells all: „We fear for our lives!”*//www.bild.de 28.05.2010.

⁴ www.eurocop.org

⁵ Valeria Cupa, Cristian Poelincă, Răzvan Prițulescu, „Cât costă să bați un polițist”, în *Adevărul*, miercuri, 4 noiembrie 2009.

⁶ В.В. Королев, *Криминологическая характеристика и предупреждение посягательств на жизнь сотрудников правоохранительных органов*, Диссертация канд. юрид. наук: 12.00.08 Москва, 2005, www.lib.ua-ru.net/diss/cont/177709.

⁷ Уголовный Кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 года N 63-ФЗ с изм., внесенными Постановлением Конституционного Суда РФ от 27.05.2008 N 8-П, Федеральным законом от 24.07.2009 N 209-ФЗ), стр. 317.

- 1 din 5 polițiști au devenit victime ale vandalizării proprietății lor;
- jumătate din cei cercetați au fost atacați, dar nu s-au considerat victime;
- 1 din 10 polițiști nu au raportat despre atacuri, pentru că știau că nu se va aplica nici o pedeapsă;
- 3 din 4 polițiști au suferit fizic și psihic, fără a beneficia de tratament medical;
- 4 din 5 polițiști au spus că nu sunt tratați în mod egal cu persoanele civile în cazul unui atac;
- 15% s-au simțit ca victime, dar nu au sesizat organele competente din frică să nu fie criticați⁸.

Legislația națională nu prevede protecția adecvată împotriva atacurilor asupra colaboratorilor de poliție și a riscurilor la care aceștia sunt expuși. Politicile în acest domeniu sunt ineficiente, infracțiunile îndreptate asupra colaboratorilor de poliție perpetuându-se prin lipsa pericolului de pedeapsa penală. Atitudinile comunității de blamare a victimelor se reflectă adesea la nivelul instanțelor de judecată. Multe plângeri sunt respinse, agresorii primesc pedepse ușoare, sau victimele sunt acuzate de agresori, în cazul legitimei apărări.

Chiar dacă multe dintre infracțiunile îndreptate asupra polițiștilor se comit cu violență, rezultând vătămarea corporală a lor și tentative de omor, autorii lor sunt cercetați în stare de libertate, deși pentru alte infracțiuni, fără un real pericol social, aceeași instanță de judecată dispune cercetarea în stare de arest.

Societatea deseori rămâne indiferentă, lăsând colaboratorul de poliție singur în fața pericolului. Anul trecut în mijloacele mass-media au apărut imagini unde se vede cum un polițist care a fost aruncat din mașină, după impactul cu un microbuz, aparent grav rănit, încearcă să se ridice de pe asfalt, în timp ce mai multe persoane trec pe alături fără să-l ajute. Mai mult decât atât, șoferul unui microbuz, care oprise chiar lângă polițist, pornește mașina și trece la câțiva centimetri de acesta.

Astăzi, nivelul de încredere a societății în poliție este sub nivel. Un rol negativ îl are și mass-media, care nu elucidează pe deplin cazurile pozitive, descoperirile infracțiunilor, actele de eroism, de sacrificiu, dar se axează pe discreditări, deseori neîntemeiate. Mai ales campania sms învinuiește o mulțime de funcționari în acțiuni pe care de fapt nu le-au săvârșit, afectându-le grav autoritatea în colectiv și în societate. Posturile TV prezintă deseori materiale video ce divulgă datele urmăririi penale. Toate aceste acțiuni duc la o dezinformare și pun în circulație anumite zvonuri ce exercită presiuni psihologice asupra lucrătorilor de poliție.

Riscuri pot apărea și în cazul în care sunt angajate cadre care nu au o pregătire specializată. Astfel, persoana este pusă în situația de a face față unor pericole necunoscute. Iar Ministerul Afacerilor Interne este nevoit să investească în perfecționarea lui.

Nu excludem și cazurile de corupere, trădarea intereselor de serviciu în urma cărora la fel suferă o bună parte a colaboratorilor de poliție. Legendele despre averile fabuloase ale polițiștilor deseori nu se adevăresc și doar un procent mic

---

⁸ Doug Wyllie, IACP Digest: Violence against police officer and the VALOR Project, www.policene.com

într-adevăr ar întruni aceste condiții. Marea majoritate a colaboratorilor trăiesc sub nivelul coșului minim, din care o parte este cheltuit pentru combustibil și diferite rechizite în scopul asigurării activității de serviciu.

Situația femeilor din poliție este și mai dramatică. Aflându-se în concediu pentru îngrijirea copilului, acestea primesc o indemnizație lunară minimă de 150 lei, ca persoane neasigurate. Din acest motiv, multe din ele pleacă peste hotare, iar copiii sunt lăsați în grija soților sau a părinților.

De asemenea, sunt afectate relațiile cu membrii familiei. De regulă, rata divorțurilor în rândul polițiștilor este deasupra mediei. În majoritatea cazurilor, drept motiv servește lipsa timpului acordat familiei și insuficiența resurselor financiare pentru un mod de viață decent.

Din păcate, Legea cu privire la poliție nu menționează nimic despre protecția membrilor familiilor colaboratorilor de poliție, devenind în unele situații vulnerabili la atacurile din partea grupărilor criminale. În schimb, avem un act legislativ care garantează protecția martorilor.

Enumerarea riscurilor la care sunt expuși funcționarii de poliție și situațiile în care ei devin victime poate continua la nesfârșit.

În final, conchidem că cu cât mai vulnerabil și mai supus riscului victimizării este polițistul, cu atât mai mică este încrederea populației în capacitatea lui de acțiune pentru menținerea ordinii publice și asigurării securității cetățenilor. Trebuie să recunoaștem că un polițist slab și umilit nu însuflă încredere.

De multe ori reformele MAI sunt dictate de alocarea finanțelor, ele nu țin cont de proporționalitatea sarcinilor puse în fața poliției. Optimizările de multe ori duc la crearea unor subdiviziuni din contul altora, accentuându-se inechitatea între diferite servicii.

Pentru prevenirea tuturor factorilor de risc ce conduc la victimizare, trebuie să se respecte legea, iar organele puterii de stat trebuie să asigure un statut juridic și o protecție sigură lucrătorilor de poliție și funcționarilor organelor de drept ce îi va plasa pe alte poziții în societate. Și doar atunci se vor obține adevăratele reforme.